

**Uwagi Polskiej Izby Informatyki i Telekomunikacji (PIIT)
do prowadzonych przez Ministerstwo Inwestycji i Rozwoju
konsultacji dotyczących zarysu horyzontalnej ustawy o dostępności**

1. Uwagi ogólne.

Na wstępie pragniemy podkreślić, iż członkowie Polskiej Izby Informatyki i Telekomunikacji (dalej: PIIT, Izba) popierają główny cel ustawy, jakim jest zwiększenie szeroko podjętej dostępności Polaków do przestrzeni fizycznej, cyfrowej, komunikacyjnej i usług. **Uważamy, że kluczową rolę w upowszechnieniu i wdrażaniu w życiu społecznym koncepcji dostępności powinno odgrywać Państwo i jego instytucje**, poprzez tworzenie skrojonego na miarę współczesności mądrego i przekrojowego prawa, którego przepisy będą możliwe do realizacji w rozsądnych ramach czasowych, propagowanie i konsekwentne stosowanie w swych działaniach dobrych praktyk oraz akcję edukacyjną na dużą skalę, z udziałem organizacji pozarządowych. Efektywność wprowadzania zasad dostępności zależy w dużej mierze od powszechnego zrozumienia i akceptacji koncepcji dostępności przez całe społeczeństwo, środowisko akademickie, pracowników instytucji państwowych oraz przedsiębiorców wprowadzających na rynek produkty i oferujących usługi. Dlatego tak istotne jest, żeby w pierwszej kolejności instytucje państwowe dawały dobry przykład jak należy realizować koncepcję dostępności, tak aby stała się ona docelowo czymś naturalnym i powszechnie stosowanym.

Członkowie Izby postulują, aby we wszelkich działaniach związanych z projektem ustawy uwzględniać na bieżąco założenia projektu unijnej *dyrektywy o dostępności (Europejski Akt o Dostępności)*, nad którą prace są już bardzo zaawansowane, jak również innych projektowanych unijnych aktów prawnych mających wpływ na zakres przedmiotowej ustawy (np. *Kodeks Łączności Elektronicznej*, czy rewizja *dyrektywy audiowizualnej*). **Pewność stanowionego prawa oraz spójność planowanych polskich przepisów z przepisami wspomnianej dyrektywy stanowią dla nas kwestię kluczową.** W opinii Izby sytuacja, w której w niedługim czasie po wejściu w życie polskiej ustawy o dostępności i poniesieniu przez przedsiębiorców kosztów związanych z dostosowaniem się do nowych wymogów, konieczna byłaby modyfikacja polskich przepisów wynikająca z ich niezgodności z przyjętą dyrektywą byłaby szkodliwa dla upowszechniania kwestii dostępności, gdyż przedsiębiorcy zamiast zajmować się wdrożeniami wypracowanych rozwiązań dostępnościowych musieliby skupić się na pozyskiwaniu środków na pokrycie kolejnych obciążeń finansowych dla firm. Jest to szczególnie ważne przy harmonizacji standardów dostępności i wprowadzaniu okresów przejściowych na dostosowanie systemów/produktów/usług do nowych wymogów. Przedstawiciele Izby sygnalizowali już tę kwestię podczas spotkań i konferencji na temat dostępności organizowanych przez przedstawicieli Ministerstwa Inwestycji i Rozwoju i spotkała się ona ze zrozumieniem ze strony projektodawców, tym niemniej pragniemy jeszcze raz podkreślić, iż jest ona dla nas niezwykle istotna.

2. Koncepcja ustawy o dostępności.

Na tym etapie z ostrożnością odnosimy się do założenia, iż dostępne produkty i usługi stanowiąc będą przewagą konkurencyjną polskich przedsiębiorstw. Z pewnością realne możliwości osiągnięcia takiej przewagi będą różne w zależności od sektora, rodzaju produktu, czy usługi, należy jednak pamiętać, iż w wielu przypadkach wdrożenie wymogów dostępności stanowiąc będzie dla przedsiębiorców do tego zobowiązanych niemały koszt, na poniesienie którego nie zdecydowaliby się w ramach swej strategii biznesowej realizowanej w warunkach braku obowiązków regulacyjnych w tym zakresie. Koszty te mogą być szczególnie dotkliwe dla mniejszych firm, którym z powodu nowych wymogów regulacyjnych tym trudniej będzie konkurować nie tylko z dużymi rodzimymi firmami, lecz także z graczami działającymi w skali międzynarodowej/globalnej. Gdyby wdrożenie zasad dostępności w obszarach, które objęte będą projektowaną ustawą, przekładało się w sposób oczywisty na zwiększenie konkurencyjności i przychodów polskich firm, już teraz mielibyśmy znacznie więcej dostępnych obiektów budowlanych, środków transportu, produktów i usług. Z tego względu, nie negując co do zasady **potrzeby zwiększania dostępności z istotnych względów społecznych**, wskazujemy na konieczność przeprowadzenia dokładnej analizy, uwzględnienia w założeniach do ustawy i w OSR realnych kosztów, jakie polscy przedsiębiorcy będą musieli ponieść wskutek uchwalenia tej ustawy i wprowadzenia przepisów, które nie naruszają zasady proporcjonalności.

Uważamy, iż planowane przez MliR inicjatywy, w tym wsparcie dla tworzenia laboratoriów projektowania uniwersalnego, centrów testujących i *showroom*-ów dla przedsiębiorców, czy też stworzenie instrumentów finansowych dla firm na wdrażanie innowacji technologicznych dla dostępności, są potrzebne, bardzo ważne i w wieloletniej perspektywie przyniosą pozytywne skutki. Doceniamy zaangażowanie MliR w upowszechnianie dostępności i wolę współpracy ze środowiskiem naukowym i biznesowym w tym obszarze. Uważamy jednak, iż w pierwszym etapie wdrażania zasad dostępności przewidzianych w projekcie ustawy, która zapewne zacznie obowiązywać przed wejściem w życie poszczególnych przepisów *Europejskiego Aktu o Dostępności*, wymogi regulacyjne i związane z nimi sankcje powinny obejmować wyłącznie podmioty realizujące zadania publiczne i podmioty, którym powierzono realizację zadań publicznych. Nie wykluczałoby to jednocześnie możliwości zaangażowania się przedsiębiorców, na zasadach dobrowolności, w tworzone przez Państwo programy celem dostarczania dostępnych rozwiązań, produktów i usług, zanim stanie się to wymogiem wynikającym z przepisów nowej dyrektywy. Generalnie, jako organizacja zrzeszająca przedsiębiorców od dawna wskazujemy, iż nadmierna ingerencja regulacyjna w prowadzenie biznesu i nakładanie coraz to nowych i kosztowych obowiązków prawnych, często wykraczających poza ramy określone w dyrektywach unijnych, także w imię „poprawy konkurencyjności”, stanowi de facto barierę dla rozwoju polskich i unijnych przedsiębiorstw i stawia je w gorszej pozycji konkurencyjnej w stosunku do firm z innych części świata, powodując, iż działalność gospodarcza w Polsce staje się coraz trudniejsza.

Podczas zorganizowanego przez MliR spotkania na temat dostępności w marcu 2018 wśród zaprezentowanych planowanych efektów rządowego programu „Dostępność Plus 2018-2025”, którego istotnym elementem jest projektowana ustawa, wymieniono m.in. osiągnięcie już w 2021 r. w każdym kanale TV co najmniej 50% progu dostępności czasu antenowego dla osób niewidomych

i niesłyszących. Pragniemy zwrócić uwagę, iż w znowelizowanej w maju br. *ustawie o radiofonii i telewizji* (której przepisy wejdą w życie od stycznia 2019 r.), po konsultacjach m.in. z udziałem nadawców i KRRiT, przyjęto termin 2024 r. w odniesieniu dla progu dostępności 50% programów dla osób z dysfunkcją wzroku lub z dysfunkcją słuchu, i to właśnie przede wszystkim czynnik kosztowy zdecydował o przesunięciu tego terminu z pierwotnie zakładanego przez projektodawcę 2022 r. W tym kontekście powraca także wątek pewności, stabilności i spójności stanowionego prawa, jako czynnika mającego kluczowy wpływ na plany budżetowe i rozwojowe przedsiębiorców.

Ponadto, doświadczenia operatorów telekomunikacyjnych związane z wdrożeniem w punktach sprzedaży niektórych udogodnień dla osób niepełnosprawnych pokazują, iż konieczne jest podjęcie szerokiego dialogu z przedstawicielami zarówno przedsiębiorców, jak o organizacji skupiających osoby z niepełnosprawnościami celem wypracowania najlepszych rozwiązań, które będą faktycznie odpowiadać na potrzeby zapewnienia dostępności, a nie stanowić martwe przepisy i obowiązki skutkujące koniecznością wdrożenia przez przedsiębiorców kosztownych rozwiązań, z których prawie nikt nie korzysta.

Z powyższych względów, uważamy, iż objęcie zakresem projektowanej ustawy przedsiębiorców nie wykonujących zadań publicznych jest przedwczesne.

Działania Państwa mające na celu zwiększenie dostępności powinny w szczególny sposób uwzględniać kwestie bezpieczeństwa. Podmioty publiczne, w tym jednostki systemu ratownictwa medycznego, policja, straż gminna oraz Państwowa Straż Pożarna powinny być dostępne dla wszystkich obywateli z dowolnego miejsca, gdzie się oni znajdują, w tym dla osób z niepełnosprawnościami. Pragniemy zwrócić uwagę, iż w Polsce osoby niesłyszące to pół miliona obywateli, którzy mogą za pośrednictwem dostępnego systemu powiadamiania ratunkowego wezwać pomoc nie tylko dla samych siebie, ale także dla każdej innej osoby.

W ocenie członków PIIT program „Dostępność Plus 2018-2025” przyczyni się do wypromowania świadomej dostępności i powinien ukierunkować ją na wykorzystanie nowoczesnych technologii. Odpowiednie przepisy w zakresie ułatwienia osobom Głuchym dostępu do tłumaczy języka migowego miały być wprowadzane zarówno ze względu na Dyrektywę Europejski Akt o Dostępności, ale także ze względu na postulaty *de lege ferenda* zawarte w informacji Najwyższej Izby Kontroli o wynikach kontroli „Świadczenie usług publicznych osobom posługującym się językiem migowym”.

Ponadto, PIIT, jako pracodawca zatrudniający osobę niepełnosprawną (Głuchą), zachęca do otwartości na realizację dostępności także w zakresie aktywizacji zawodowej. Szczególnie w kontekście pilotażu projektu aktywizacyjnego dla administracji publicznej i Spółek Skarbu Państwa (jak podczas spotkania z członkami PIIT zapowiedział dyrektor Piotr Krasuski z MliR).

Jednocześnie w zakresie przedstawionego zarysu koncepcji do ustawy o dostępności rekomendujemy, aby:

- w pkt. 3. *Zakres podmiotowy* akapit trzeci uzupełnić o *podmioty: medyczne, edukacyjne, ośrodki sportu, ośrodki kultury*

- w pkt. 5. *Harmonizacja standardów dostępności* wprowadzić uzupełnienie podpunktu pierwszego:
 1. W zakresie osób z obniżoną mobilnością o zapis: „w tym osób z małymi dziećmi, których opiekunowie muszą prowadzić je w wózkach po pochylniach umieszczonych na schodach, korzystać z toalet z przewijakami itp.”
 2. W zakresie osób niesłyszących o zapis: „oraz obsługę z wykorzystaniem zdalnego dostępu do profesjonalnych tłumaczy języka migowego.”
 3. W zakresie osób niewidomych o zapis: „linie naprowadzające, punkty uwagi, mapy tyflograficzne, elektroniczne urządzenia wspomagające orientację.”
 4. W zakresie osób z obniżoną percepcją uzupełnić o zapis: „oraz osób z dysfunkcjami mentalnymi”, np. według wytycznych z broszury „Czy wyrażam się jasno?”, 03 Lipiec, 2018, Polska wersja publikacji angielskiej organizacji MENCAP z 2000 r., <https://psoni.org.pl/wp-content/uploads/2015/09/jasno.pdf> - Zaznaczamy przy tym, że jest to zgodne, np. w odniesieniu do elektronicznych usług publicznych, z pryncypiami architektury korporacyjnej podmiotów publicznych¹.
 - wpisać dialog publiczny i korzystanie z powszechnie dostępnej bazy wiedzy w zakresie dostępności jako obowiązkowy element np. w budżetach partycypacyjnych.
- 3. Postulat dot. uwzględnienia dostępności cyfrowej realizowanej poprzez infrastrukturalną dostępność usług telekomunikacyjnych.**

W PIIT jako izbie zrzeszającej firmy działające w branży ICT i działającej na rzecz cyfrowej transformacji, rozumiemy dobrze rolę cyfryzacji w rozwoju współczesnych społeczeństw i gospodarki, dlatego też zachęcamy do wzmocnienia w programie „Dostępność Plus 2018-2025” oraz w przepisach projektowanej ustawy roli, jaką cyfryzacja odegra w praktycznym wdrażaniu zasad dostępności. Patrząc na obszar cyfryzacji szeroko, uważamy, że **konieczne jest podkreślenie, iż jednym z czynników napędowych całego programu Dostępności powinna być nie tylko dostępność architektoniczna, ale również infrastrukturalna dostępność usług telekomunikacyjnych.** Stanowi ona podstawę dla sprawnego i powszechnego zafunkcjonowania wielu zmian, które MliR planuje wdrożyć, np. rozwoju telemedycyny, swobody korzystania z serwisów i usług administracji publicznej, ogólnej potrzeby zwiększenia możliwości korzystania z usług w wersji on-line. Zapewnienie

¹ : <http://krmc.mc.gov.pl/krm/posiedzenia/posiedzenia-krmc-2015-r/lxxvi-posiedzenie-w-dn/materialy-na-posiedzeniu/2952,Ministerstwo-Administracji-i-Cyfryzacji.html>-Principia architektury korporacyjnej podmiotów publicznych: „5.2.12 APL1 Projektowanie usługi zorientowane na użytkownika”, pkt 8. Zakres informacyjny usługi (treści udostępnianie usługobiorcom) został dostosowany do możliwości percepcyjnych Usługobiorców, z uwzględnieniem osób z dysfunkcjami mentalnymi.

a. W ramach usługi zapewniono prezentację wyłącznie informacji niezbędnych do realizacji usługi. Zakres i sposób prezentacji tych informacji zostały określone na podstawie udokumentowanych badań usługobiorców - przy zachowaniu powszechnie przyjętego w dziedzinie standardu informacji.

b. Dla usługi – w ramach analizy potrzeb usługobiorców - ustalono procentowy udział usługobiorców nie posługujących się językiem polskim. Jeżeli ich udział w całości usługobiorców jest znaczący, to warstwa informacyjna i transakcyjna usługi jest przygotowana w używanych przez nich językach.

9. Dla usługi zrealizowano działania zwiększające łatwość jej odnalezienia przez usługobiorców (wyszukiwalność usługi).

powszechnej w skali kraju dostępności fizycznej do budynków (w tym urzędów i obiektów użyteczności publicznej) oraz środków transportu stanowić będzie niewątpliwie bardzo duże ułatwienie dla wielu osób, ale i ogromne wyzwanie w kontekście czasu, kosztów, logistyki. Także z tego względu tak ważne jest jak najszybsze i najskuteczniejsze upowszechnianie dostępności cyfrowej umożliwiającej osobom z dysfunkcjami i ograniczeniami ruchowymi załatwianie spraw, dostęp do zasobów kultury i usług poprzez Internet, bez konieczności wychodzenia z domu i przemieszczania się.

Z tego względu uważamy, że pojęcie dostępności musi być szerzej definiowane i uwzględniać również dostępność cyfrową, która nie może być realizowana bez infrastruktury telekomunikacyjnej.

W projekcie rządowej „Strategii 5G dla Polski”², przygotowanym przez Ministerstwo Cyfryzacji, podkreślone zostało m.in., że:

Komunikacja oparta na zaawansowanych rozwiązaniach cyfrowych ma bardzo duże znaczenie także dla włączenia osób niepełnosprawnych, ze względu na systematyczne wprowadzanie szeroko pojętych udogodnień np. w kontaktach z urzędami, dostawcami usług telekomunikacyjnych. Dobre pokrycie sieciami komórkowymi jest warunkiem niezawodności funkcjonowania aplikacji wspierających osoby niepełnosprawne. Aplikacje te, aby były w pełni skuteczne i wydajne wymagają dobrego i pewnego połączenia z siecią bezprzewodową – zarówno komórkową, jak i lokalną (5G/4G/LTE/LTE-Advanced, WiFi).

Jak pokazuje przykład rządowych planów rozwoju dostępności w celu usuwania barier utrudniających codzienne życie, tematyka ta nie powinna stanowić zainteresowania jedynie instytucji związanych ściśle z telekomunikacją. Niezbędne jest pilne podjęcie przez Państwo działań legislacyjnych celem wprowadzenia ułatwień dla przedsiębiorców w budowie i poszerzaniu zasięgu telekomunikacyjnych sieci szerokopasmowych, tak aby wszyscy obywatele mogli cieszyć się powszechnym dostępem do Internetu, a w przyszłości korzystać z wielu przydatnych usług i rozwiązań technologicznych, jakie będą dostępne poprzez sieci 5G.

W ramach dostępności cyfrowej konieczne jest znoszenie barier, które blokują lub spowalniają rozwój infrastruktury umożliwiającej dostęp do Internetu. Wśród głównych blokad wymienić można m.in. archaiczne i nadmiernie restrykcyjne polskie normy PEM - bez ich zharmonizowania do poziomu obowiązującego w większości krajów UE nie można będzie efektywnie budować sieci 5G, jak też rozwijać zasięgu obecnie istniejących sieci, co niewątpliwie będzie miało negatywny wpływ również na zapewnienie dostępności cyfrowej.

Dziękując za możliwość wyrażenia naszego stanowiska wobec wstępnych założeń projektu ustawy o dostępności, pragniemy wyrazić wolę dalszej i regularnej współpracy z MliR w zakresie całego programu „Dostępność Plus 2018-2015” oraz projektu ustawy.

² <https://www.gov.pl/cyfryzacja/strategia-5g-dla-polski>